

INTERVJU S PAOLOM ATTIVISSIMO - novinarjem

1.10 00:00 - 00:40 Internet in posledično družbeni mediji so izkrivili naš odnos do resničnosti in informacij. Kot pravi Bruno Patino v svoji knjigi "La civilisation du poisson rouge" (Civilizacija zlate ribice), smo zaprti v ječi znotraj neskončnega sveta (splet) in s tem neskončnim svetom smo vzpostavili odnos prostovoljne odvisnosti. Presežek informacij je ubil znanje, odvzel je same informacije in jih zaslužnil v ekonomskem projektu, imenovanem "ekonomija pozornosti". Kakšno je vaše mnenje o tem vprašanju, kaj menite kot strokovnjak in poznavalec?

00:40 - 1:09 1.2 Menim, da se soočamo s krizo načina pridobivanja znanja, tj. da smo tako preplavljeni z dražljaji in površnimi informacijami, da ne moremo pravilno razumeti resničnosti. Nenehno smo pozvani, da se odzovemo, da se odzovemo, namesto da bi se ustavili, da se osredotočimo na eno samo vprašanje, ki je zares pomembno. Ko govorim o branju časopisa, pogosto navajam primer. V običajnem časopisu beremo predvsem teme, ki nas zanimajo, saj je čas omejen.

1:09 - 2:08 Na internetu smo bombardirani z vsemi novicami na enaki ravni in z enako intenzivnostjo, na nas pa je, da se potrudimo in izberemo tiste, ki nas resnično zanimajo, ter jih preučimo. Na žalost gre za problem prekomerne stimulacije, ki ga je zelo težko obvladati. Pravzaprav številne pobude predlagajo nekakšno "razstrupljanje" od nenehne stimulacije, majhne geste - tudi brez posebnega tečaja - majhne geste, kot so: deaktiviranje vedno odprte strani tvtov ali posodobitev Instagrama, zmanjšanje števila obvestil, ki nam preprečujejo pozornost, da bi se lahko poglobili v neko temo. Po mojih izkušnjah je druga temeljna težava ta, da ljudje vse vire informacij postavljajo na isto raven. "To sem slišal na internetu", ne da bi razlikoval med običajno zanesljivimi in preverjenimi viri informacij ter spletnimi stranmi, ki so namenjene ustvarjanju napačnih informacij in zmede.

02:08 - 02:47 2.1 Ko govorimo o lažnih novicah, bi bilo prav, da bi razširili svoj pogled in se posvetili vsemu, kar prispeva k ustvarjanju te informacijske motnje, o kateri smo govorili (pozicioniranje novic, neorganizirano nalaganje vsebin, mislim pa tudi na klik vabe, sponzorirane vsebine, naravno oglaševanje), ki dejansko preprečuje pravilen odnos do informacij in njihove vsebine ter seveda tudi sposobnost razvijanja razsodnosti in kritičnega uma. Ali je mogoče, da se ne potopimo v informacijsko močvirje? Deloma ste nam že dali nekaj namigov, toda ali imamo protistrup za te druge načine obveščanja?

02:47 - 3:58 2.2. Res je, da se je mogoče izogniti temu močvirju, vendar je za to potrebna naložba, ki jo je težko izvesti, če se ne zavedamo resnosti problema in njegove razširjenosti. Zelo pogosto opažam, da se ljudje ne zavedajo obstoja "tovarn lažnih novic", tj. strani, ki namerno lažejo, ker lahko svojo lažno vsebino zaslužijo z oglasi. Osredotočenost na ta lažna spletna mesta vodi v

bogatenje dezinformatorjev, kar pomeni, da imamo še en element. Morda smo kulturno navajeni na pojave, kot je politična propaganda, za katero vemo, da lahko pogosto manipulira z resničnostjo, navajeni smo na napačne ali ne vedno pregledne informacije iz oglaševanja, iz komercialnih izdelkov. Nismo pa navajeni razumeti, ali je oseba, ki nam nekaj pripoveduje, ustvarila ekonomija pripovedovanja za monetizacijo svoje pripovedi, in tehnološki mehanizem zgodb. Ustvarjanje lažnih novic je veliko cenejše kot ustvarjanje pravih novic. Kajti prave novice je treba preveriti, potrditi, povedati pošteno in pravično.

03:58 - 04:51 2.3 Ti novi tehnološki pristopi k dezinformacijam nas precej razorožujejo. Ne gre več le za propagando ali rahlo izkrivljeno oglaševanje, temveč za pravo tovarno laži. Ta tovarna pa ni vodena toliko od zgoraj kot od spodaj: obstaja veliko malih podjetnikov, ki se ukvarjajo z lažnimi novicami. To je nov način zaslužka, če ste namazani s pravimi Žavbami in ste za osebno korist pripravljeni spodkopati temelje družbe. Da, potrebno je vlaganje, ki se po mojem mnenju začne najprej s poznavanjem teh pojavov in nato z upravljanjem teh pojavov s pomočjo storitev, ki jih deloma začenjajo zagotavljati družbena omrežja, predvsem pa skupnost razkrinkavalcev, torej tistih, ki so odgovorni za preverjanje in poročanje o novicah v obtoku, da bi opozorili na morebitne manipulacije.

04:51 - 5:10 2.4 Navajanje na te vire je temeljnega pomena, predvsem pa ima zelo pozitiven vidik, saj si vsak bralec, vsak državljan z nenehnim ugotavljanjem, kakšni so tipični mehanizmi dezinformacij, oblikuje nekakšen nos, samodejno občutljivost, s katero lažje prepozna simptome morebitne manipulacije.

05:10 - 05:36 3. 1 V zvezi s tem se za trenutek ustavimo in si oglejmo te "tovarne" lažnih novic: mnoga spletna mesta imajo zavajajoča imena, ponarejajo črko, tako da nepozoren bralec lahko zamenja prava spletna mesta, tista, ki so vredna zaupanja. Nekaj praktičnih nasvetov, da ne postanete žrtev teh tovarn lažnih novic... bodite previdni, morda preverite logotipe strani... ne vem... povejte nam, kako bi lahko bolje nadzorovali zadevo.

05:36 - 06:36 3.2 Pravzaprav lahko vsako spletno mesto vsebuje lažne novice. Žal pri svojem delu včasih naletim na znane časopise, ki objavljajo lažne novice, ker je mehanizem pravilnega obveščanja odpovedal. Prejeli so informacijo, novico iz vira, ki ga nihče ni preveril, ji zaupali, jo objavili in za bralca je postala prava novica, ker jo je objavila zanesljiva spletna stran. Na splošno pa velja, da ni dobro izbirati senzacionalističnih novic. Vsako spletno mesto, ki želi objavljati dobre novice, ima običajno zelo miren, tih in objektiven slog. Novica, ki nas doseže s senzacionalnim naslovom, z zaporedjem vzklikov, s klasičnimi stavki, kot sta "Tole je tisto, česar nočejo, da bi vedeli" ali "Ne boste verjeli, kaj se je zgodilo po tem dogodku", je tipičen znak poskusa manipuliranja z našo pozornostjo in našim poznavanjem resničnosti. Ključni nasvet, ki bi ga dal, je: NIKOLI ne delite sumljive vsebine.

06:36 - 07:32 3.3 Če obstaja kakršen koli sum, da je to, kar beremo, izmišljeno, zmanipulirano, je zelo pomembno, da tega ne delimo javno, saj je trik teh spletnih strani - teh tovarn lažnih novic - preprosto prepričati ljudi, da delijo njihovo vsebino, ne glede na to, ali ji verjamejo ali ne. Pomembno jim je, da - morda zato, ker smo ogorčeni, morda zato, ker bi radi izpodbijali izrečeno - vendarle delimo in s tem omogočimo prepoznavnost te vsebine. Najprej je treba NE deliti vsebine. Kadar sem v dvomih, jih ne delim. Vem, da je to za mnoge ljudi težko, odpor je treba pridobiti, ustvariti, se boriti, vlagati, o čemer sem prej govoril, vendar je to zelo pomembna sprememba vedenja, saj lahko sicer ustvarjalci lažnih novic zmagajo, ker delujejo na naša čustva in naše notranje reakcije. Premagajmo svoje instinkte in poskušajmo biti razumni.

07:32 - 07:49 4.1 Še zadnje vprašanje, ki je celo prošnja za predloge za odrasle, vzgojitelje in starše: kako lahko dajo zgled ali pomagajo mlajšim - otrokom, učencem v šoli, otrokom v izobraževalnih centrih - pri pravilnem ravnanju z napačnimi informacijami?

07:49 - 8:16 4.2 Prvič, bodite dober zgled. Z drugimi besedami, pri izbiri virov bodite izbirčni, pokažite, katera merila uporabljate za izbiro običajno zanesljivih virov, in začnite takoj. Nikoli ni prezgodaj govoriti o lažnih novicah, seveda ne nujno o lažnih novicah, namenjenih odraslemu občinstvu, kot so politika, vojna in druge podobne stvari. Vendar tudi malenkosti, saj se že v mladosti širijo lažne ali senzacionalistične podobe.

08:16 - 09:18 4.3 Začnete lahko z zelo neškodljivimi stvarmi, na primer pred nekaj dnevi sem imel primer domnevne fotografije, prve fotografije mačke iz leta 1880, za katero se je izkazalo, da je lepa, vendar sploh ni prva fotografija mačke. S povsem nevtralnimi argumenti lahko začnete poudarjati, da ni vse, kar vidite na spletu, res, in da lahko vidite, kako lahko ugotovite, ali je to res ali ne. Od tam lahko začnete razlagati, kako delujejo slikovni iskalniki ali kako si ogledati spletno stran za razkrivanje in se tako lahko zabavate. Mislim, da mora biti ključ vsega tega raziskovanja sveta lažnih novic zabava, ne bolečina, ne trpljenje, ker sicer to res postane morilstvo. Tudi za učitelje velja enako: tudi v šoli je pomembno, da ne govorimo le o lažnih novicah kot pojavi - torej da razložimo njihove značilnosti in tehnološke mehanizme, ki stojijo za njimi - ampak da začnemo poučevati nekaj temeljnega: kako vemo, kaj vemo.

09:18 - 10:23 4.4 Naj navedem primer: na spletu se veliko govori o terraplattizmu, o alternativnih teorijah: kako vemo, da je Zemlja krogla? Do tega smo prišli z Eratostenom, s preprostim racionalnim opazovanjem. Ugotavljanje, kako smo prišli do tega zaključka - in s tem, kako vemo, kaj vemo - je ena najboljših stvari, ki se lahko zgodi v šoli, saj daje temeljna kognitivna orodja za nadaljnje raziskovanje. To pa pomeni tudi, da se mora učitelj sprijazniti z dejstvom, da so njegovi učenci opremljeni in oboroženi, da lahko kritizirajo, kar govorijo. Kritično razmišljanje je temeljnega pomena za obrambo pred lažnimi novicami. Ne smemo biti popolnoma pasivni pred vsem, kar vidimo. Na podlagi tega, kar vemo, moramo preveriti realnost. To, kar berem, nagovarja moja čustva, in to je drugi temeljni trik. Če lahko naredimo ta mali nakupovalni seznam, če se navadimo spodbujati kritične sposobnosti ljudi, ne bomo ustvarili megle zmede, v kateri ljudje ne bodo verjeli v nič - to je strah, o katerem veliko slišim.

10:23 - 11:18 4.5 Drug nasvet, ki bi ga dal, je, da bodite zelo previdni pri uporabi narekovajev. Medtem ko smo navajeni, da je stavek v narekovajih dobesedni, natančni in dobesedni citat tistega, kar je povedala oseba, ki je govorila, v italijanskem novinarstvu to pravilo ne velja. Uvodne vejice, ki jih vidimo v časopisu, so lahko povzetki, včasih poljubni, včasih celo napačni, tega, kar je oseba, s katero je bil opravljen intervju, dejansko povedala. Zato bodimo zelo previdni: kar vidimo na spletu, celo na uglednih časopisnih straneh, v narekovajih, morda intervjuvanec dejansko ni povedal. Poskusimo torej dobiti izvirni citat, če obstaja na primer posnetek, ali celoten govor, da preverimo, ali je to, kar je bilo predstavljeno kot povzetek, res pravilno.

11:18 - end 4.6 Zahvaljujem se vam za vsebino, ki smo jo zagotovili, predloge in nasvete, za katere sem prepričan, da jih bodo tisti, ki bodo poslušali in gledali videoposnetek, delili in se po njih ravнали.